

Κριτική

ΤΗΣ ΝΟΝΑΣ ΜΟΛΕΣΚΗ

ΕΝΟΧΗ ΚΑΙ ΕΝΟΧΟΠΟΙΗΣΗ

«Η ποντικοπαγίδα»
της Άγκαθα Κρίστι σε
σκηνοθεσία Χρήστου
Γιάγκου

Πολλές φορές έχω σκεφτεί ότι ο διαχωρισμός μεταξύ του εμπορικού και του έντεχνου, αλλιώς ποιητικού, σε κάθε είδος τέχνης είναι ένα πολύ ενδιαφέρον θέμα που συνήθως αντιμετωπίζεται με βάση το ένστικτο του κριτή- «διαχωριστή», χωρίς τη διατύπωση κάποιων θεωρητικών κριτηρίων. Αν χρησιμοποιήσουμε τους όρους «ποπ» και «ελίτ», αλλάζουμε τους κανόνες του παιχνιδιού, καθώς θα κρίνουμε εκ του αποτελέσματος, π.χ. από την απήχηση του έργου στους καταναλωτές της τέχνης, ακροατές, θεατές, αναγνώστες, όπου οι μεγάλοι αριθμοί θα δείχνουν προς το μαζικώς βροτό και οι μικροί προς το εκλεκτό. Αν συμφωνούμε ότι το θέατρο είναι πιο πολύ από τις άλλες τέχνες προορισμένο από τη φύση του να έλκει θεατές, αφού όσο εκλεκτικό, πειραματικό, εσωστρεφές, «δωματίου» και να είναι, θέλει έστω και λίγους θεατές στο «δωμάτιο» για να υπάρξει, θέλει τη live συνάντηση με το κοινό, τότε δύσκολο είναι να θεωρήσουμε ειλικρινή εκείνο τον σκηνοθέτη που δεν θα ήθελε πολλοί να δουν την παράστασή του. Πόσο μάλλον να φανταστούμε κάποιο διευθυντή θεάτρου, κάποιο θιασάρχη, τέλος πάντων κάποιον υπεύθυνο για την επιβίωση της θεατρικής του επιχείρησης, αλλά με καλλιτεχνικές έγνοιες και ποιητικές φιλοδοξίες, να μην ονειρεύεται να βρεθεί η μαγική φόρμουλα που να συνδυάζει τα χαρακτηριστικά του εμπορικού και του έντεχνου.

Μιλάμε για τον τόπο μας, έτσι; Για τον τόπο μας όπου η κάθε ταχινόπια πρέπει να ανακαλύπτεται κάθε φορά εκ νέου, καθώς τα αλλού ανακαλυφθέντα δεν μας ταιριάζουν. Αχ, αλλού ας πούμε στο Γουέστ Εντ του Λονδίνου, «Η ποντικοπαγίδα» της Άγκαθα Κρίστι παιζόταν από το 1952 μέχρι το 2020, μέχρι που ο Covid τους χώρισε, κοινό και παραγωγή. Καλά, εκεί μιλάμε για δημοφιλέστατο εθνικό λογοτεχνικό προϊόν, όπως είναι πάρα πολλά μυθιστορήματα και διηγήματα της Άγκαθα Κρίστι και οι αμέτρητες θεατρικές, κινηματογραφικές και τηλεοπτικές διασκευές τους. Μιλάμε για γενιές ακομπλεξάριστων θεατών που θεωρούν το θέατρο κεκτημένο δικαίωμα διασκέδασης. Μιλάμε για τουρίστες που βάζουν ένα must σε κάποιες μακρόβιες και τέλειες στο είδος τους παραγωγές. Αυτό το «τέλειο στο είδος του» είναι μια απάντηση στην προσπάθεια ταξινόμησης των ειδών στην τέχνη.

Ας επιστρέψουμε στα δικά μας και στην πρακτική των θεατρικών μας σχημάτων. Εδώ τα πράγματα συχνά γίνονται εναλλάξ, μια παραγωγή για την ψυχή των δημιουργών, με υψηλή ποιητική στοχοθέτηση κι ας είναι και οικονομικά ασύμφορη

και μια άλλη για να επουλωθούν οι ζημιές της προηγούμενης και για να τραβά ευρύτερο κύκλο θεατών. Ο Χρήστος Γιάγκου, ο καλλιτεχνικός διευθυντής του Διόνυσου, ως άλλος Ιανός, κάποτε κάνει τολμηρές ρεπερτοριακές επιλογές και δημιουργικές αναθέσεις, όπως έγινε με τον αξιόλογο «Βόιτσεκ» σε σκηνοθεσία Παναγιώτη Λάρκου, κάποτε γυρίζει προς το κοινό του με πολύ πιο ήπιο, με την έννοια του ευρύτερα αποδεκτού, προφίλ, καλώντας το να έρθει στο θέατρό του για καλού επιπέδου, εννοείται, θεατρική διασκέδαση. Αυτή τη φορά το δέλεαρ είναι η φήμη του έργου, το λαμπρό όνομα της συγγραφέως, το είδος στο οποίο ανήκει, το μυστήριο που είναι η βασική συνθήκη της κάθε παράστασης, όπου τα κρυφά φανερώνονται, αργά και με εκπλήξεις, μπροστά στα μάτια των θεατών. «Η ποντικοπαγίδα» είναι γραμμένη με βάση την αγαπημένη φόρμουλα της Άγκαθα Κρίστι: εγκλεισμός, έγκλημα μέσα στον κλειστό κύκλο υπόπτων, πιθανά μοτίβα που ενώ αποκαλύπτονται δεν αφήνουν κανένα πρόσωπο να απελευθερωθεί από τη σκιά της πιθανής ενοχής.

Οπότε ως σκηνοθέτης της παραγωγής, ο Γιάγκου, τη στιγμή που δεν σκόπευε να κάνει κάτι ανατρεπτικό, είχε λεπτομερή οδηγό βημάτων από την ίδια τη συγγραφέα. Έπρεπε πρώτα να διαμορφώσει την ατμόσφαιρα του εγκλεισμού, κάτι που μαζί με τον σκηνογράφο Λάκη Γενεθλή και τον σχεδιαστή φωτισμών Γιώργο Λάζογλου το καταφέρνει καλά: το τζάκι ανάβει, νυχτώνει από ωρίς, έξω χιονίζει ασταμάτητα... Ο χώρος που είναι φαινομενικά cosy, ένα φιλικό καταφύγιο για ταλαίπωρους ταξιδιώτες, σταδιακά γίνεται creepy, κι ο σκηνοθέτης και η υποκριτική του ομάδα, με τη σύμπραξη του συνθέτη Γιώργου Κολιά, αρχίζουν να μετατρέπουν την ατμόσφαιρα του φυσικού εγκλεισμού σ' εκείνη του ασφυκτικού αποκλεισμού, της παγίδας για ένοχα και αβοήθητα ποντίκια. Το ψυχολογικό προφίλ του κάθε ρόλου φωτίζεται περισσότερο και οι ηθοποιοί ακολουθούν τις σκηνοθετικές οδηγίες να μεγαλώσουν την υποκριτική ένταση περνώντας τη γραμμή μεταξύ της «δικαιολογημένης» από το ιστορικό της αρχικής τους αυτοπαρουσίασης συμπεριφοράς και του παράλογου ακροβατισμού στα όρια της τελικής ενοχοποίησης.

Μπορεί οι παλαιότεροι και πιο έμπειροι Έλενα Παπαδοπούλου και Μανώλης Μιχαηλίδης να δείχνουν στους νεότερους συναδέλφους τους ότι η Άγκαθα Κρίστι θέλει και μια δόση χιούμορ, μια σάτιρα του παρουσιαζόμενου κοινωνικού τύπου, μην πω και στερεότυπου. Οι Ιωάννα Παπαμιχαλοπούλου, Μάρκος Καλλής, Χρήστος Σπύρου, Μάρθα Κωνσταντίνου, Γρηγόρης Γεωργίου, ήταν ενεργά απασχολημένοι στο να κρατάνε έντονο τον ρυθμό της ροής της παράστασης, να μην παραβιάζουν το μυστηριακό ύφος της, να παίζουν το παιχνίδι «κρύβω-αποκαλύπτω». Όλοι τα κατάφεραν.